

voorts weten wij evenmin in hoeveel van die gevallen de onderduikers zelf in staat waren, voor dat kostgeld te zorgen. Dat voor die kostgelden alsook voor de financiële steun aan het achtergelaten gezin of aan de ouders landelijk grote bedragen nodig waren, is plausibel. In '43 werden zij geheel door de LO opgebracht, nadien trof de leiding een regeling met het Nationaal Steunfonds krachtens welke de gezinssteun door het NSF overgenomen werd voorzover de LO zelf het benodigde geld niet kon opbrengen. Er werd door de LO namelijk van meet af aan districtsgewijs geld ingezameld, hoofdzakelijk in de vorm van maandelijks bijdragen die van f 1 tot f 100 varieerden; sommige vermogenden gaven nog veel hogere bedragen. Dat geld bleef in de districten; per district werd er, voorzover mogelijk (het NSF sprong bij), de hulp aan onderduikers uit gefinancierd; hield men geld over, dan ging dat naar de provinciale leiding; hield ook die provinciale leiding geld over, dan ging dat naar de 'Top' die, gelijk vermeld, in de zomer van '44 per maand f 100 000 nodig had. Misschien heeft de 'Top' in totaal f 1 mln uitgegeven – daarvan is ruim f 580 000 door het Nationaal Steunfonds ter beschikking gesteld, anders gezegd: er is in de LO aan de basis zoveel geld uitgegeven dat de 'Top' tenslotte geld tekort kwam.

Het enige LO-district waarvan financiële cijfers bewaardgebleven zijn, is het district Breda. Dit district, aldus *Het Grote Gebod*¹, 'gaf in de nazomer van '44', d.w.z. na het uitbreken van de Spoorwegstaking (17 september '44), 'maandelijks f 37 000 uit voor 380 onderduikers' (per onderduiker dus bijna f 100²), 'f 18 000 voor 120 gezinnen van onderduikers' (f 150 per gezin), 'f 4000 voor 80 Joodse onderduikers' (alleen kostgeld: f 50 per onderduiker), 'f 2700 voor 40 ondergedoken militairen' (bijna f 70 per persoon), 'f 1200 voor 9 ambtenaren' (ruim f 135 per persoon), 'f 1450 voor 9 gezinnen van gefusilleerden, gevangenen en gijzelaars' (f 150 per gezin), 'en f 40 000 voor 210 spoorwegmannen' (bijna f 200 per gezin³). Per maand werd toen dus ruim f 104 000 uitgegeven. In totaal gaf het LO-district Breda ca. f 500 000. uit (Breda werd eind oktober bevrijd); daarvan was de helft door de LO zelf ingezameld, de helft door het Nationaal Steunfonds ter beschikking gesteld. Er waren overigens door dit district veel méér 'gewone' onderduikers ondergebracht dan 380. Voor veruit de meesten behoefde niet betaald te worden en van een deel van de overigen werd de onderduik niet door

¹ H.B.S. Holla en A. Raaijmakers in: *Het Grote Gebod*, dl. I, p. 317. ² Voor deze onderduikers waren dus niet alleen kostgelden nodig maar ook bedragen voor andere uitgaven. ³ De spoorwegstakers kregen hun normale salaris uitbetaald.